

Innst. S. nr. 288

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra Stortingets presidentskap

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Stortingets forretningsorden mv. når Odelstinget og Lagtinget bortfaller

Til Stortinget.

1. INNLEDNING

Stortinget vedtok den 20. februar 2007 å endre Grunnloven slik at Stortinget ikke lenger skal inndeles i to avdelinger – Odelstinget og Lagtinget. Lovforslag skal behandles to ganger – eventuelt tre ganger – i samlet Storting. Grunnlovsvedtaket trer i kraft 1. oktober 2009. Til grunn for vedtaket ligger grunnlovsforslaget i Dokument nr. 12:14 (2003–2004) og kontroll- og konstitusjonskomiteens Innst. S. nr. 100 (2006–2007).

I denne innstilling følges grunnlovsvedtaket opp ved forslag om endringer i Stortingets forretningsorden (FO) og Bestemmelser om stortingsrepresentanternes godtgjørelse mv. Dessuten foreslås enkelte andre endringer i FO. Endringene foreslås satt i kraft 1. oktober 2009, med ett unntak som foreslås satt i kraft 1. oktober 2010.

Andre endringer i FO som skal tre i kraft 1. oktober 2009, vedrørende mindretallsrettigheter og komitéstruktur, er vedtatt av Stortinget henholdsvis 27. mai 2009 og 4. juni 2009, jf. Innst. S. nr. 235 (2008–2009) og Innst. S. nr. 256 (2008–2009).

2. ENDRINGER I STORTINGETS FORRETNINGSORDEN

2.1 Innledning

En stor del av forandringene som foreslås, er nødvendige følger av at "avdelingene" Odelstinget

og Lagtinget bortfaller når grunnlovsendringen trer i kraft. Ordene "vedkommende ting" eller "tinget" foreslås forandret til "Stortinget".

Endringer vedrørende presidentene og Presidentskapet omtales under avsnitt 2.2, innstillinger om lovforslag og forslag om stortingsvedtak omtales under avsnitt 2.3. Øvrige endringsforslag omtales under avsnitt 2.4.

Presidentskapet har ikke funnet grunnlag for å foreslå bestemmelser i FO som presiserer innholdet i de nye reglene i Grunnloven §§ 76 og 77 om behandling av lovforslag i samlet Storting. I denne sammenheng viser Presidentskapet til at FO heller ikke nå har bestemmelser som presiserer Grunnlovens regler om lovbehandlingen i Odelsting og Lagting. Forståelsen av disse reglene har etter hvert blitt fastslått gjennom praksis, og Presidentskapet går ut fra at det samme vil skje med de nye reglene i Grunnloven.

2.2 Presidentene og Presidentskapet

Hittil har både Stortinget, Odelstinget og Lagtinget valgt sin president og visepresident samt første og annen varapresident, jf. FO § 4 første ledd. De tre presidentene og de tre visepresidentene har dannet Presidentskapet, jf. § 4 annet ledd. Møtene i Stortinget og avdelingene har vært ledet vekselvis hver måned av president og visepresident, jf. § 6 første ledd. Varapresidentene har fungert som midlertidig president, jf. § 6 annet ledd, men de har ikke trådt inn som medlem av Presidentskapet i tilfelle forfall. Der- som en president eller visepresident får langvarig forfall, velges det "stedfortreder" for den tid fraværet varer, jf. § 4 tredje ledd, og en slik stedfortreder har både ledet møter og trådt inn i Presidentskapet. Mange ganger har det blitt valgt settepresident til å

fungere som midlertidig president for en kortere tid, jf. § 6 tredje ledd. At en varapresident eller settepresident kan "fungere som midlertidig president", betyr i denne sammenheng å være møteleder i Stortinget/Odelstinget/Lagtinget, med den myndighet som FO legger til presidenten som møteleder. De funksjoner FO legger til "presidenten" i bestemmelsene om debatter og avstemninger, ligger hos den president som leder møtet.

Tidligere har Grunnloven ikke hatt bestemmelse om valg av visepresidenter. Etter grunnlovsendringen heter det i Grunnloven § 73: "Stortinget udnævner en Præsident, fem Vice-Præsidenter og to Sekretærer." I premissene til forslaget og i Innst. S. nr. 100 (2006–2007) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen er det gitt uttrykk for at Presidentskapet skal bestå av presidenten og de fem visepresidentene. I samme innstilling er det lagt til grunn at det tas inn bestemmelser i FO om visepresidentenes rangering og om ansvars- og arbeidsoppgavene til medlemmene i Presidentskapet.

I samsvar med den nye bestemmelsen i Grunnloven § 73 foreslår Presidentskapet at FO § 4 første ledd blir endret slik at ved begynnelsen av nytt Storting velger Stortinget president, første visepresident, annen visepresident, tredje visepresident, fjerde visepresident og femte visepresident. En generell rangering følger av denne nummereringen. Rangeringen vil ha betydning for hvem som skal ivareta de oppgaver FO legger til stortingspresidenten når sistnevnte har forfall. Når stortingspresidenten ikke kan utøve vervet på grunn av forfall, bør første visepresident fungere som midlertidig stortingspresident. Dette foreslås bestemt i § 5 annet ledd og forutsettes å gjelde også ved langvarig forfall, så lenge det ikke er valgt ny stortingspresident. Har både stortingspresidenten og første visepresident forfall, følger det av rangeringen at annen visepresident fungerer som midlertidig stortingspresident, osv. Når det gjelder ledelsen av stortingsmøtene, vises for øvrig til merknadene nedenfor.

§ 5, som gjelder adgangen til å være president eller sekretær i mer enn ett ting på samme tid, blir uaktuell og må oppheves. Annet og tredje ledd i § 4 foreslås flyttet til den nye § 5, med endringer som er omtalt i det følgende. Derved blir bare bestemmelsene om valg av presidenter og sekretærer stående igjen i § 4. De nåværende femte og sjette ledd i § 4 blir nye annet og tredje ledd.

I § 5 første ledd foreslås bestemt at Presidentskapet skal bestå av Stortingets president og de fem visepresidentene. Stortingets visepresident er nå nestleder i Presidentskapet. Første visepresident vil overta denne funksjonen. FO har nå ingen bestemmelse om beslutningsdyktighet i Presidentskapet. Det har der-

for vært trukket analogi fra bestemmelsen om komiteenes beslutningsdyktighet i § 16 tredje ledd, som fastsetter at minst tre femtedeler av medlemmene må ha vært med og stemt. Analogien fører til at minst fire (3,6) av Presidentskapets medlemmer må være til stede. Det foreslås tatt inn en bestemmelse i § 5 om at Presidentskapet er beslutningsdyktig når minst tre av medlemmene er til stede.

Med fem visepresidenter blir det ikke behov for å velge varapresident(er), og reglene om dette foreslås opphevet. Adgangen til å velge settepresident foreslås opprettholdt, selv om dette trolig sjelden vil bli aktuelt. Reglene om president som møteleder foreslås samlet i § 6 første ledd.

FO § 6 uttrykker det nå slik at varapresident og settepresident "kan fungere som midlertidig president". I denne sammenheng betyr dette som nevnt at de kan være møteleder i Stortinget, med den samme myndighet som stortingspresidenten. En slik mer presis uttrykksmåte foreslås brukt i de nye bestemmelsene i § 6.

Bestemmelsen i tredje ledd i § 4 om valg av stedfortreder for en president i tilfelle langvarig forfall, opprettholdes i § 5 annet ledd, men foreslås omformulert slik at benevnelsen "stedfortreder" erstattes av "midlertidig president", videre at det "kan" velges midlertidig president, fordi det bør være slik fleksibilitet. En slik midlertidig president eller visepresident bør – som nå – både tre inn i Presidentskapet og kunne lede møter i Stortinget. I § 6 tilføyes at en midlertidig president kan være møteleder. Stortinget bør også bestemme hvilken posisjon blant presidentene vedkommende skal ha. Vanligvis synes det naturlig å velge en stedfortreder for stortingspresidenten som midlertidig første visepresident, fordi første visepresident fungerer som midlertidig stortingspresident, jf. foran.

Presidentskapet foreslår bestemt i § 6 at Stortingets møter som hovedregel ledes av Stortingets president, og at denne kan overlate møteledelsen til en visepresident eller en midlertidig president eller en settepresident. Den detaljerte fordeling av møteledelsen forutsettes avtalt mellom stortingspresidenten og de andre presidentene. Rangeringen av visepresidentene forutsettes ikke uten videre å være avgjørende i denne sammenheng.

Blir det stemmelikhet ved en avstemning i Stortinget eller avdelingene, gjør presidentens – det vil si møtelederens – stemme utslaget (unntatt ved skriftlige avstemninger), jf. § 45 bokstav a. Som følge av de endrede reglene i § 6 om hvem som er møteleder, finner Presidentskapet at det ikke vil være naturlig å opprettholde denne bestemmelsen helt ut. Når Stortingets president er møteleder, foreslås at dennes stemme skal gjøre utslaget i tilfelle stemmelikhet ved alle slags avstemninger, som nå. Men når

en annen president er møteleder, foreslår Presidentskapet at møtelederen i utgangspunktet ikke skal ha avgjørende stemme ved stemmelikhet når avstemningen gjelder innholdet i en sak. Stortinget har et ulike antall medlemmer, derfor vil det forutsetningsvis ikke bli stemmelikhet ved en avstemning uten at det har oppstått en feil ved utbyggingen. En slik feil kan vanligvis bli rettet før neste møte. Derfor foreslår Presidentskapet at stemmelikhet i slike tilfelle skal innebære at gyldig vedtak ikke er truffet, og at behandlingen av saken må fortsette i et senere møte. I det senere møtet må det holdes ny avstemning om det samme avstemningstemaet. Blir det stemmelikhet også ved den nye avstemningen, foreslås at møtelederens stemme er avgjørende. Disse reglene foreslås ved avstemninger om innholdet i sakene. Gjelder avstemningen derimot hvordan en sak skal behandles i Stortinget, vil det ofte ikke være hensiktsmessig å utsette den videre behandling av spørsmålet til et senere møte. Derfor foreslår Presidentskapet at møtelederens stemme fortsatt skal være avgjørende ved slike avstemninger, uansett hvem som leder møtet. Dette vil omfatte avstemninger f.eks. om hvordan en ny sak skal behandles, hvordan en debatt skal gjennomføres, osv.

Ved det første valg i valgperioden av presidenter og visepresidenter, både i Stortinget og avdelingene, skal avstemningen foregå skriftlig, jf. nåværende femte ledd i § 4. Ved senere valg i valgperioden gjelder derimot de generelle reglene om valg i § 44 første ledd bokstav d, hvorefter avstemning bare foregår skriftlig dersom det er fremmet flere forslag til samme verv eller en representant krever det eller forsamlingen vedtar det etter forslag av presidenten. Presidentskapet foreslår reglene opprettholdt på den følgende måte i § 4 annet ledd: Det første valget i valgperioden både av Stortingets president og av alle visepresidentene skal foregå skriftlig. Ved senere valg i valgperioden foreslås at valgene skal foregå etter de generelle reglene om valg i § 44 første ledd bokstav d.

Det skal holdes nytt valg av presidenten eller visepresidenten i vedkommende ting dersom minst en femtedel av Stortingets/avdelingens medlemmer krever det, jf. § 4 fjerde ledd. Bestemmelsen foreslås omformulert til å gjelde krav om nytt valg av stortingspresident eller en visepresident.

I § 4 annet ledd er det nå bestemt at presidenten – når Stortinget ikke er samlet – "treffer ... de forføyninger vedkommende Stortingets indre anliggender som måtte vise seg påkrevd". Det er et klart behov for at presidenten kan treffe beslutninger på vegne av Presidentskapet når Stortinget ikke er samlet og Presidentskapet ikke kan holde møte. Dette gjelder ikke bare saker angående Stortingets indre anliggender, men også på andre områder hvor Presidentskapet er

tillagt avgjørelsesmyndighet, f.eks. enkelte saker som angår Stortingets eksterne organer. Formuleringen av bestemmelsen i den nye § 5 foreslås derfor endret til at stortingspresidenten – når Stortinget ikke er samlet – kan treffe nødvendige avgjørelser som tilligger Presidentskapet.

Stortingets president og visepresident kan fritas for å være medlem av noen av de faste komiteene, jf. § 4 annet ledd siste punktum. Presidentskapet viser til at stortingspresidenten i liten grad har mulighet for å delta aktivt i en fagkomité's arbeid, som følge av sine mange andre gjøremål. Slike andre gjøremål har økt i omfang de senere år, og denne utviklingen må antas å ville fortsette, bl.a. som følge av de nye reglene som foreslås om stortingspresidentens funksjoner. Som en konsekvens av dette foreslår Presidentskapet at stortingspresidenten ikke velges til medlem av noen fagkomité. Dette foreslås bestemt i FO § 10, som inneholder hovedregelen om at samtlige representanter skal fordeles på fagkomiteene. Stortingspresidenten kan fortsatt velges som medlem av andre komiteer, for eksempel valgkomiteen, og det følger av § 13 at stortingspresidenten skal være medlem av den utvidede utenriks- og forsvarskomité.

Reglene som foreslås om visepresidentenes funksjoner, gir – etter Presidentskapets oppfatning – ikke grunnlag for å sondre mellom første visepresident og de andre visepresidentene når det gjelder spørsmålet om fritak for medlemskap i fagkomité, og det foreslås ikke bestemt at noen av dem kan fritas for dette.

§ 35 fjerde ledd bestemmer nå:

"Vil presidenten som representant delta i debatten om en sak - bortsett fra korte bemerkninger - må det overlates til den andre president eller en varapresident å lede møtets videre behandling av vedkommende sak."

Bestemmelsen inneholder to hovedelementer:

1. Dersom den som leder møtet skal delta i debatten om en sak, må møteledelsen under dennes innlegg overlates til en annen.
2. Den som har deltatt i debatten om en sak, kan ikke lede møtet under den videre behandling av saken.

Det første elementet foreslås presisert. Når det gjelder den "videre behandling" av saken, er det nærliggende å forstå denne formuleringen slik at den omfatter både debatten og voteringen. I praksis - etter at voteringene ble samlet i slutten av møtet - har det imidlertid hendt at en president som har deltatt i debatten, har ledet møtet under voteringen om saken. Presidentskapet foreslår opprettholdt bestem-

melsen så langt den gjelder at den som har deltatt i debatten om en sak, ikke kan lede møtet under den videre debatt om saken. Unntaket for korte bemerkninger foreslås sløyfet, fordi det i denne sammenheng neppe er grunn til å vurdere slik deltakelse i debatten annerledes enn andre innlegg om sakens realitet. Derimot finner *Presidentskapet* det ikke nødvendig at en som har deltatt i debatten, skal være avskåret fra å kunne lede møtet under voteringen om saken. Bestemmelsen foreslås etter dette formulert slik:

"Den president som leder møtet, kan ikke samtidig delta i debatten om en sak. En som har deltatt i debatten om en sak, kan ikke lede møtet under den videre debatt om saken."

Bestemmelsen foreslås flyttet til § 7, fordi den har sammenheng med § 6. Innholdet i den nåværende § 7 foreslås flyttet til § 55, se merknadene nedenfor til § 7.

2.3 Behandling av lovforslag og forslag om stortingsvedtak

Etter de nye prosedyrene for lovbehandlingen som gjelder fra 1. oktober 2009, skal også lovforslag behandles i Stortingets plenum. I samråd med regjeringen har *Presidentskapet* kommet til at vedtak av Stortinget som ikke er lovvedtak, vil bli benevnt "stortingsvedtak". Denne definisjonen foreslås tatt inn i FO § 20, se nedenfor. Fra regjeringen er meddelt at den har til hensikt i enkelte tilfelle å fremme forslag om lovvedtak og stortingsvedtak i samme proposisjon, når dette saklig og politisk sett er deler av samme sak. *Presidentskapet* legger til grunn at det også i samme representantforslag vil kunne fremmes både lovforslag og forslag om stortingsvedtak. Det som formelt skiller et lovforslag fra et forslag om stortingsvedtak, er at lovforslag skal være satt opp i lovs form, jf. FO § 31 første ledd annet punktum, det vil si slik en lovbestemmelse skal lyde.

Ved behandlingen av en proposisjon eller et representantforslag som både inneholder lovforslag og forslag om stortingsvedtak, oppstår spørsmålet om det bør avgis en innstilling om hele saken, eller om saken bør deles under behandlingen i Stortinget, slik at det avgis en innstilling om lovforslaget og en annen innstilling om forslaget til stortingsvedtak.

Det vil gjelde forskjellige regler om hvordan de to typer forslag skal behandles i Stortinget, og virkningene av vedtakene vil være forskjellige. Derfor er det helt nødvendig at de to slags forslag og vedtak ikke blandes sammen, men holdes klart fra hverandre. Etter *Presidentskapet*'s skjønn vil det oppstå større fare for formelle feil under behandlingen i Stortinget dersom en innstilling inneholder både lov-

forslag og forslag om stortingsvedtak. For å redusere faren for villrede og feil, og for å opprettholde en ryddig prosess ved behandlingen av lovsaker, tilrår *Presidentskapet* at det som hovedregel ikke åpnes adgang til at en innstilling kan inneholde begge typer utkast i tilråding og forslag. En regel om dette foreslås tatt inn i FO § 20 nytt sjetted ledd.

Ett unntak foreslås fra denne hovedregelen, nemlig at en innstilling som inneholder tilråding eller forslag om lovvedtak, også kan inneholde tilråding eller forslag om anmodning til regjeringen ("Stortinget ber Regjeringen ..."). Etter nåværende praksis kan en *Innst. O.* også inneholde slike forslag, og anmodningsforslag som har sammenheng med en *Innst. O.*, kan fremmes innen kl. 09.00 den dag innstillingen skal behandles i Odelstinget. I Odelstinget blir det ikke votert over slike forslag, de blir sendt til Stortinget til behandling, jf. FO § 30 fjerde ledd. *Presidentskapet* tilrår at det etter 1. oktober 2009 fortsatt blir adgang til å fremsette anmodningsforslag på tilsvarende måter ved behandling av lovforslag. Anmodningsvedtak skal ikke behandles to ganger, og de må skilles ut fra lovvedtaket. Bestemmelsen i § 30 fjerde ledd foreslås endret slik at anmodningsforslag som fremmes i tilknytning til en lovsak, tas opp til votering etter at Stortinget har avsluttet behandlingen av lovsaken.

For øvrig vil en innstilling om et lovforslag – som nå – kunne inneholde tilråding eller forslag om f. eks. at lovforslaget ikke bifalles eller at det sendes tilbake til Regjeringen.

Bare Kongen i statsråd og stortingsrepresentantene har forslagsrett overfor Stortinget, jf. Grunnloven § 76. Representantene kan utøve sin forslagsrett ved å fremsette representantforslag. Komiteene har ikke selvstendig forslagsrett, heller ikke komitémedlemmene under komiteens behandling av en sak. (Det sees her bort fra kontroll- og konstitusjonskomiteens initiativrett.) Som følge av dette kan komiteen og dens medlemmer i innstillingen ikke gå utenfor den innholdsmessige rammen av saken som er til behandling. Hvilke grenser dette setter, er usikkert. Sikkert er det imidlertid at etter gjeldende regler kan tilråding om og mindretallsforslag om lovvedtak bare fremmes i en innstilling til Odelstinget. Under den nye prosedyren for lovbehandling vil det etter *Presidentskapet*'s oppfatning være en konsekvens av forslagsretten at tilråding og mindretallsforslag i en innstilling kan inneholde utkast til lovvedtak bare når et lovforslag er grunnlag for innstillingen. Også hensynet til å opprettholde en ryddig prosess for behandling av lovforslag tilsier dette standpunkt. Derfor foreslår *Presidentskapet* tatt inn en bestemmelse om dette i FO. Også når proposisjonen eller representantforslaget inneholder både lovforslag og forslag til stortingsvedtak, vil det foreligge nødvendig grunnlag

for en innstilling med utkast til lovvedtak i tilråding og mindretallsforslag. Men det vil ikke kunne fremmes lovforslag under Stortingets behandling av en proposisjon eller et representantforslag som bare inneholder forslag om stortingsvedtak (i den betydning som er omtalt ovenfor), og heller ikke under behandlingen av en stortingsmelding.

Under henvisning til ovenstående foreslår *Presidentskapet* at følgende bestemmelse blir tatt inn i § 20 nytt sjettede ledd:

"En innstilling kan inneholde utkast til lovvedtak i tilråding eller forslag bare når et lovforslag er grunnlag for innstillingen. En innstilling kan ikke inneholde både utkast til lovvedtak og utkast til stortingsvedtak i tilråding eller forslag, bortsett fra at en innstilling både kan inneholde utkast til lovvedtak og utkast til stortingsvedtak om anmodning til regjeringen. "Stortingsvedtak" er alle vedtak som ikke er lovvedtak."

Om forslag som fremmes etter at innstillingen er avgitt, men før saken behandles i Stortinget, foreslås de samme regler som om forslag som utformes i innstillingen, jf. § 30 første ledd, nytt tredje punktum.

2.4 Merknader til de enkelte forslag

Til § 1: Første ledd første og annet punktum gjelder hvem som midlertidig fungerer i presidentstillingen før Stortinget har valgt president etter stortingsvalg. I henhold til fjerde ledd gjelder bestemmelsen også ved konstitueringen av de følgende storting i valgperioden. Ordlyden i bestemmelsen må forandres som følge av de nye reglene om visepresidenter. Rangeringen av visepresidentene vil følge av nummereringen av dem, jf. merknadene foran under avsnitt 2.2. Endringen foreslås satt i kraft 1. oktober 2010, fordi Stortingets konstituering i oktober 2009 må skje på grunnlag av de någjeldende reglene i § 1.

Til § 3: Her er nå bestemt at et nytt medlem som møter etter at Stortinget har valgt medlemmer av Lagtinget, tar sete i Odelstinget, dersom vedkommende ikke velges inn i Lagtinget. Bestemmelsen blir uaktuell og må oppheves.

Til §§ 4, 5 og 6: Det vises til merknadene ovenfor om presidentene og *Presidentskapet*.

Gjeldende § 73 i Grunnloven bestemmer at hvert ting skal velge sin sekretær. Gjeldende FO § 4 første ledd fastsetter at hvert ting skal velge sekretær, visesekretær og varasesekretær. Etter den nye grunnlovsbestemmelsen skal det velges to sekretærer. Disse bør benevnes henholdsvis sekretær og visesekretær. Det anses ikke lenger nødvendig å velge varasesekretær, jf. endringen som foreslås i § 58, som innebærer at en

valgt sekretær ikke lenger skal underskrive på underretninger om vedtak. Bestemmelsen om at det kan velges midlertidig sekretær i stedet for en sekretær som får langvarig forfall, foreslås flyttet fra § 4 tredje ledd til § 5 tredje ledd. § 6 bestemmer nå at også sekretærene og visesekretærene veksler hver kalendermåned. Det er ikke naturlig å opprettholde denne bestemmelsen når president og visepresident ikke lenger skal veksle hver kalendermåned. Det foreslås bestemt at visesekretæren kan fungere som midlertidig sekretær.

Til § 7: Her er bestemt at sekretærene fører forhandlingsprotokollene i vedkommende ting, og at protokollene underskrives av president og sekretær. I praksis fører en valgt sekretær protokollen bare i Lagtinget og under Stortingets konstituering, høytidelige åpning og under møter for lukkede dører. For øvrig føres protokollen i Stortinget og Odelstinget av en tjenestemann i Stortingets administrasjon. Protokollen for hvert møte underskrives av presidenten og paraferes av den som har ført protokollen. Bestemmelser om tingenes protokoller fins for øvrig i det nåværende ellefte kapittel, hvor § 55 fastsetter at protokollene autoriseres av presidenten. Det foreslås å samle reglene om Stortingets protokoller i ellefte kapittel, derfor foreslås innholdet i § 7 overført til § 55, med endringer som følger av at Odelstinget og Lagtinget bortfaller.

Reglene om presidentenes adgang til å delta i debattene, som fins i nåværende § 35 fjerde ledd, foreslås overført til § 7. Det vises til avsnitt 2.2 ovenfor om presidentene og *Presidentskapet*.

Til § 10: Her foreslås at Stortingets president ikke skal velges til medlem av noen fagkomité. Det vises til avsnitt 2.2 ovenfor om presidentene og *Presidentskapet*.

Til § 13: Om den utvidede utenriks- og forsvarskomité bestemmer fjerde ledd at Stortingets visepresident er varamedlem for Stortingets president. Formuleringen "Stortingets visepresident" foreslås endret til "Stortingets første visepresident".

Til § 15: Om saker som Stortinget/Odelstinget har vedtatt å oversende til en komité, bestemmer annet ledd: "Saker som allerede er oversendt, kan fordeles på nytt, dersom *Presidentskapet* gjør vedtak om det." Bestemmelsen har alltid vært praktisert slik at *Presidentskapet* har vedtatt "omfordeling" til en annen komité, uten at spørsmålet er brakt inn for Stortinget. Fordi det er mulig å forstå bestemmelsen annerledes, foreslås ordlyden endret slik at det blir klart at *Presidentskapet* kan beslutte omfordeling.

Før vedtak fattes, blir spørsmålet forelagt de aktuelle komiteene.

Til § 16: Femte ledd har regler om føring av protokoll over komitéforhandlingene. § 59 bestemmer at komitéprotokollene med tilhørende dokumenter skal leveres til Stortingets arkiv når hvert Storting har endt sine forhandlinger. Innholdet i denne del av § 59 foreslås overført til § 16 femte ledd.

I et nytt sjette ledd i § 16 foreslår *Presidentskapet* tatt inn en ny bestemmelse om hvordan komiteene skal håndtere graderte dokumenter. Lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) hjemler følgende sikkerhetsgrader: Strengt hemmelig, Hemmelig, Konfidensielt og Begrenset. Beskyttelsesinstruksen, fastsatt ved kgl. res. 17. mars 1972, hjemler følgende beskyttelsesgrader: Strengt fortrolig og Fortrolig. Ifølge FO § 60 har representantene taushetsplikt om det som de under utøvelsen av stortingsvervet får kjennskap til om informasjon som er gradert i henhold til sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen. Tilsatte i Stortingets administrasjon har tilsvarende taushetsplikt. Hittil har den enkelte komité bestemt selv hvordan graderte dokumenter som den får i hende, skal håndteres, hvis ikke *Presidentskapet* har bestemt noe annet for den enkelte sak.

Presidentskapet har kommet til at det vil være gunstig at noen grunnleggende regler om dette blir fastsatt i FO. De regler som nå foreslås, samsvarer med det som har vært vanlig praksis. For det første foreslås bestemt at graderte dokumenter bringes til komitémedlemmenes kunnskap på komitérommet. Formuleringen "bringes til komitémedlemmenes kunnskap" er valgt for å gi komiteen mulighet til å bestemme for eksempel at graderte dokumenter må leses på komitérommet uten å bli omdelt til medlemmene. Dette vil særlig være aktuelt for dokumenter som er gradert Hemmelig eller Strengt hemmelig. Videre foreslås bestemt at dokumenter gradert høyere enn Begrenset eller Fortrolig ikke kan tas med ut av komitérommet. Dokumenter gradert Begrenset eller Fortrolig kan medbringes ut av komitérommet dersom komiteen vedtar det. Gradert dokument som tas med ut av komitérommet, må oppbevares slik at det ikke er tilgjengelig for uvedkommende.

Til §§ 17-21: § 17 inneholder diverse organisatoriske regler om komiteene, § 18 har regler om komitéinnstillingene, § 19 om komitébehandlingen av statsbudsjettet, § 20 om innkalling til komitémøter, at møtene foregår for lukkede dører, komitéleders oppgaver, avgivelsesfrister og saksordførere, og § 21 har regler om komitéhøringer. *Presidentskapet* finner at denne rekkefølgen av paragrafene

ikke er naturlig, og foreslår at de nåværende §§ 20 og 21 blir nye §§ 17 og 18, mens de nåværende §§ 17, 18 og 19 blir nye §§ 19, 20 og 21.

Til § 17 (nåværende § 20): Femte ledd (sjette ledd etter stortingsvedtak ...) første punktum bestemmer at for hver sak som skal opp til behandling i en komité, velger komiteen en ordfører, eller hvis det er reist krav om det, flere ordførere. I annet punktum heter det: "Viser det seg at komiteen under saksbehandlingen deler seg i to eller flere fraksjoner, kan hver av disse fraksjonene velge sin ordfører." Betegnelsen "ordfører" om enkelte fraksjoners talspersoner har i praksis gått ut av bruk. Dertil kommer at bestemmelsen kan skape uklarhet om forståelsen av betegnelsen "ordfører" andre steder i FO. *Presidentskapet* foreslår derfor at sjette ledd annet punktum blir opphevet.

Til § 18 (nåværende § 21): I første ledd heter det at komiteen beslutter med vanlig flertall om høring skal avholdes og hvem som skal anmodes om å møte til høring. Et unntak fra dette følger av reglene om kontroll- og konstitusjonskomiteen i § 12, idet det her er bestemt at en tredjedel av denne komiteens medlemmer kan kreve at det avholdes komitéhøring i kontroll saker. Det foreslås tatt inn en tilføyelse som viser til særregelen i § 12.

Til § 20 (nåværende § 18): Det vises til avsnitt 2.3 ovenfor om innstillinger om lovforslag og forslag om stortingsvedtak.

Til § 21 (nåværende § 19): I § 19 er det nå henvisninger i parentes til "Budsjett-innst. S. I" og "Budsjett-innst. S. II". *Presidentskapet* finner at det ikke er grunn til å fortsette med benevnelsen "budsjettinnstillinger" som en særskilt kategori innstillinger. De to henvisningene foreslås derfor strøket.

Til § 25: Paragrafen bestemmer nå at både tingmøter og komitémøter i regelen holdes på hverdager mellom kl. 10 og 16, lørdager mellom kl. 10 og 13. Bestemmelsen om tidsrom for tingmøter ble sist endret i 2006. *Presidentskapet* viser til at mange komitémøter har vært holdt utenfor tidsrommet som er nedfelt i § 25, og at gode grunner ofte tilsier at møter i komiteene ikke holdes samtidig med møter i plenum. Åpne komitéhøringer kan ikke holdes samtidig med tingmøte, bortsett fra den ordinære spørretimen, jf. § 21 sjette ledd. *Presidentskapet* ser ikke behov for å begrense komiteenes frihet til å fastsette tidspunkt for sine møter, og foreslår at regelen om tidsrom for komitémøter blir opphevet. For øvrig foreslås ingen innholdsmessig endring av paragrafen.

Til § 26: I tredje ledd annet punktum heter det nå: "Dagsordenen bør være slik oppstilt at saker som hører sammen, og saker fra samme departement, så vidt mulig blir slått opp samtidig og behandlet i sammenheng." I praksis legges det i Stortinget og Odelstinget både vekt på å samle saker som angår det samme regjeringsmedlems fagområde, slik at de står på dagsordenen samme dag og etter hverandre, og på samme måte å samle saker fra samme komité eller som angår den samme komités område. Er det møte i Stortinget og Odelstinget samme dag, kan de to dagsordnene samordnes, for eksempel slik at den komité og den statsråd som har siste sak i det første møtet, også har første sak i det følgende møtet.

Når både lovsaker og andre saker skal behandles i Stortingets plenum, vil begge typer saker kunne behandles i samme stortingsmøte. Etter Presidentskapets oppfatning bør det fortsatt legges vekt på at saker som angår den samme statsråds eller den samme komités område, bør søkes samlet på dagsordenen. I tillegg bør det tas hensyn til grunnene som tilsier at førstebehandlingene av lovsaker bør samles, og at annenbehandlingene av lovsaker bør samles, når det er flere slike saker på en dagsorden. Grunnen til dette er at voteringstemaene og utformingen av forslagene til dels er annerledes i lovsaker enn i andre saker og annerledes ved annenbehandlingene enn ved førstebehandlingene. Presidentskapet har til hensikt å ta alle de omtalte hensynene med i vurderingen når dagsordenene settes opp. Når erfaring er vunnet med den nye behandlingen av lovsaker, vil det bli overveid om det bør etableres en fast praksis. Presidentskapet finner det ikke hensiktsmessig at FO har regler om rekkefølgen av sakene på dagsordenen. § 26 tredje ledd annet punktum foreslås opphevet, fordi det ikke vil være riktig å begrense hensynene som bør tas, til det ene som den nåværende regelen peker på (saker fra samme departement). Det trengs heller ingen regel om det selvfølgelig at saker som hører sammen, bør stå på samme dagsorden.

Til § 30: Første ledd bestemmer nå at forslag som er omhandlet og utformet i innstillingen, tas opp til avgjørelse sammen med innstillingen når forslagsstilleren krever det. Det samme gjelder andre forslag vedkommende samme sak når de er forhåndsvarslet ved innlevering til presidenten gjennom Stortingets administrasjon senest kl. 09.00 den dag saken skal behandles i Stortinget eller Odelstinget. Forslagsstilleren kan altså kreve votering over forslag som er fremsatt innen denne fristen. (I særskilte tilfelle kan tinget vedta å sette disse bestemmelsene ut av kraft.) Dersom et forslag blir fremsatt etter fristen kl. 09.00 og ikke er utformet i innstillingen, kan forslagsstilleren ikke kreve votering over forslaget. I slike tilfelle

kan presidenten eller en femtedel av forsamlingen motsette seg votering i møtet, og forsamlingen kan vedta å behandle forslaget på en av de andre måtene som er hjemlet i § 28 tredje ledd, jf. § 30 annet ledd.

Om forslag i Lagtinget i lovsaker bestemmer femte ledd at dersom slike forslag ikke er innlevert innen kl. 09.00 den dag saken skal behandles i Lagtinget, kan presidenten eller en femtedel av de tilstedeværende medlemmer motsette seg avstemning over forslaget.

Første ledd vil gjelde ved første behandling av lovsaker, og her må ordene "eller Odelstinget" utgå. Presidentskapet foreslår at bestemmelsen i femte ledd om forslag ved lagtingsbehandlingen blir omformulert til å gjelde forslag som fremsettes ved annen gangs behandling av lovsaker.

§ 30 fjerde ledd bestemmer at når det i Odelstinget blir fremmet et forslag som inneholder en anmodning til regjeringen, sendes forslaget til Stortinget til behandling. Når Stortinget skal behandle forslaget, føres det opp på dagsordenen som egen sak. Under den nye lovbehandlingsprosessen må behandlingen av anmodningsforslag skilles ut fra behandlingen av lovforslaget som det har tilknytning til, bl.a. må det sørges for at anmodningsvedtak ikke blir en del av lovvedtaket. En del anmodningsforslag som fremmes i tilknytning til et lovforslag, har et innhold som forutsetter et bestemt resultat av lovbehandlingen. Slike anmodningsforslag bør det først voteres over etter at Stortinget har avsluttet behandlingen av lovforslaget som de har sammenheng med. For å unngå å måtte ta stilling til hvilke anmodningsforslag som har en slik karakter, vil det mest praktiske være at alle anmodningsforslag behandles på denne måten, og Presidentskapet foreslår at dette blir bestemt i fjerde ledd. Anmodningsforslag bør fortsatt føres opp på dagsordenen som egne saker.

For øvrig vises til merknadene under avsnitt 2.3 ovenfor om behandlingen av lovforslag og forslag om stortingsvedtak.

Til § 31: Annet ledd bestemmer nå at dersom Odelstinget ved lovbehandling vedtar endringsforslag som ikke har vært komitébehandlet, skal komiteen som regel uttale seg om odelstingsvedtaket før det behandles i Lagtinget. Bestemmelsen foreslås endret slik at dersom Stortinget ved første behandling av et lovforslag vedtar endringsforslag som ikke har vært komitébehandlet, skal komiteen som regel uttale seg om vedtaket før det behandles på nytt i Stortinget.

Til § 33: Det følger av tredje ledd at lovproposisjoner som ikke er ferdig behandlet av Odelsting og Lagting ved utløpet av valgperioden, bortfaller. Dette gjelder lovproposisjoner som er overbrakt i odelsstingsmøte i denne valgperioden. Det må i tilfelle

fremmes ny lovproposisjon i den nye valgperioden. (Ifølge praksis er det ikke nødvendig å trykke hele proposisjonen på nytt i slike tilfelle, det er nok å trykke lovutkastet på nytt og for øvrig vise til den bortfalte proposisjonen.) Stortingsproposisjoner som ikke er ferdig behandlet ved utløpet av valgperioden der de ble overbrakt i stortingsmøte, bortfaller derimot ikke uten videre; ifølge fjerde ledd kan Presidentskapet foreslå overfor Stortinget at de blir tatt under behandling i den nye valgperioden. Det samme gjelder stortingsmeldinger som ikke er ferdig behandlet i den valgperiode der de ble referert i stortingsmøte. Det blir innhentet uttalelse fra regjeringen om hvorvidt den ønsker fortsatt behandling av slike stortingsproposisjoner og meldinger, og regjeringens ønske blir i praksis fulgt. Har det vært regjeringsskifte på grunn av valgresultatet, kan det hende at den nye regjeringen ikke ønsker fortsatt behandling av enkelte meldinger eller stortingsproposisjoner; i så fall kan den meddele dette til Presidentskapet, den trenger ikke trekke tilbake meldingen/proposisjonen. Det kan også hende at den nye regjeringen ønsker at enkelte saker skal undergis fortsatt behandling i Stortinget, men at den vil fremme tilleggsmelding/tilleggsproposisjon.

Lovproposisjoner som er fremmet i statsråd, men ikke overbrakt i odelstingsmøte i en valgperiode, bortfaller ikke; de kan overbringes til Odelstinget i neste periode.

Representantforslag som ikke er ferdig behandlet i den valgperiode der de ble satt fram, bortfaller, jf. femte ledd. Representantenes funksjonstid er begrenset til valgperioden, i motsetning til regjeringens funksjonstid.

Etter Presidentskapets oppfatning følger det ikke av Grunnloven at lovproposisjoner bortfaller når de ikke er ferdig behandlet av Odelsting og Lagting ved utløpet av valgperioden. Presidentskapet ser heller ingen reell grunn til at lovproposisjoner skal stå i en annen stilling enn andre proposisjoner, når det gjelder dette spørsmålet. Praktiske grunner tilsier at saker som regjeringen fremmer, ikke faller bort av den grunn at valgperioden er slutt. For øvrig vises til at det i fremtiden kan ventes enkelte proposisjoner som inneholder forslag både om lovvedtak og stortingsvedtak, jf. avsnitt 2.3 foran. Presidentskapet foreslår at lovproposisjoner blir undergitt den samme regel som nå gjelder for andre proposisjoner og meldinger. Tredje ledd om lovproposisjoner foreslås derfor opphevet. Nåværende fjerde ledd, som blir nytt tredje ledd, vil omhandle alle proposisjoner og meldinger. Det foreslås tilføyd en bestemmelse om at Presidentskapets forslag om behandling i den nye valgperioden fremmes etter at uttalelse er innhentet fra regjeringen. Ordene i nåværende fjerde ledd "selv om proposisjonen ikke er satt

fram av regjeringen på ny" forelås strøket som overflødig.

Odelstingsproposisjoner som ikke blir ferdig behandlet av Odelsting og Lagting i valgperioden 2005–2009, bør bortfalle ved utgangen av perioden, både av den formelle grunn at de er rettet til Odelstinget, som opphører å eksistere, og av hensyn til funksjonaliteten i de elektroniske basene. Dette bør gjelde uten hensyn til om proposisjonen er overbrakt i odelstingsmøte. Presidentskapet foreslår en overgangsregel med dette innhold under romertall IV i tilrådingen.

Stortingsproposisjoner og stortingsmeldinger som ikke blir ferdig behandlet av Stortinget innen utgangen av valgperioden 2005–2009, kan undergis behandling i den nye valgperioden etter prosedyren i § 33 fjerde ledd (det nye tredje ledd).

Til § 35: Om debattene heter det i første ledd at i viktigere saker skal medlemmene først gis anledning til å uttale seg om saken i sin alminnelighet. Femte til åttende ledd har regler om hvor mange ganger en taler kan ha ordet i en debatt. Hovedregelen er at ingen kan ha ordet mer enn to ganger i en debatt. Men dersom debatten om en sak er delt i en alminnelig debatt og spesialdebatter om enkelte avsnitt, paragrafer, poster eller forslag, eller bare er delt i debatter om enkelte avsnitt osv., kan hver taler ha to innlegg i hver del av debatten. Fra dette er det gjort unntak for lov saker hvor det er spesialdebatt om enkelte paragrafer, i så fall er det ingen grense for antall innlegg fra den enkelte taler i hver spesialdebatt. For øvrig gjør § 35 følgende unntak fra begrensningen på to innlegg: 1) Presidenten kan gi adgang til en kort merknad, 2) Etter forslag av presidenten kan tinget gi samtykke til unntak, 3) Presidenten kan tillate at en taler fra hver partigruppe får ordet mer enn to ganger, 4) Begrensningen gjelder ikke for ordførere og statsråden i det departement saken hører under. I "alminnelige politiske debatter" gjelder begrensningen ikke for statsministeren og lederne i partigruppene.

Tidligere var det ikke uvanlig at debatten om en sak ble delt slik at det først ble holdt en generell debatt og deretter spesielle debatter om enkelte avsnitt, paragrafer mv. Denne praksis er for lengst opphørt. Den andre typen delt debatt – særskilt debatt om forskjellige deler av saken – har i de senere år bare forekommet ved enkelte budsjett-innstillinger. Etter Presidentskapets oppfatning er det ikke lenger grunn til å ha regler i FO om alminnelig debatt og påfølgende spesialdebatter, og reglene om dette i første og femte ledd foreslås opphevet. For tilfelle hvor det holdes særskilt debatt om forskjellige deler av en sak, foreslår Presidentskapet opprettholdt hovedregelen om begrensning til to innlegg i hver del av debatten.

De nåværende annet og tredje ledd blir etter dette nye første og annet ledd. Hovedregelen om at ingen taler må ha ordet mer enn to ganger under debatten om en sak, foreslås plassert i det nye tredje ledd første punktum. Unntakene fra hovedregelen foreslås plassert i de følgende bokstaver a - d i samme ledd. Unntakene foreslås opprettholdt innholdsmessig.

Det nåværende fjerde ledd om presidentens deltakelse i debatter, foreslås flyttet til § 7. Det vises til kommentarene ovenfor under avsnittet om presidentene og Presidentskapet.

Til § 36: Første ledd fastsetter at taletiden som regel ikke må overskride 30 minutter i første innlegg og 10 minutter i annet innlegg. Inntil endring i 1989 var de tilsvarende grenser henholdsvis en time og 20 minutter. I 1989 ble det også bestemt i § 35 annet ledd at et vedtak om debattbegrensning og taletidsfordeling medfører at den enkelte taler kan gis kortere taletid enn det som er fastsatt i § 36.

I § 35 er det flere unntak fra hovedregelen som begrenser antallet innlegg til to, men § 36 bestemmer ikke noe om lengden på taletiden i eventuelle innlegg utover to. Et vedtak etter § 35 annet ledd om debattbegrensning og taletidsfordeling vil oftest innebære at lengden på slike innlegg begrenses til tre minutter. Presidentskapet foreslår tilføyd i § 36 første ledd at taletiden er begrenset til tre minutter for eventuelle innlegg utover to. Det siste gjelder ikke for "en kort merknad", som i samsvar med praksis begrenses til ett minutt.

Muntlige redegjørelser av et medlem av regjeringen, jf. § 34 a, har i praksis i flere tilfelle vart lenger enn 30 minutter, og det foreslås tilføyd en bestemmelse i § 36 første ledd om at disse kan vare inntil en time.

§ 36 første ledd fastsetter at taletidsgrensene "som regel" ikke må overskrides. Presidentskapet foreslår at de anførte ordene tas ut av første punktum, og at det i stedet tilføyes et fjerde punktum om at Stortinget etter forslag av presidenten kan vedta lengre taletid.

§ 36 annet ledd bestemmer at presidenten kan foreslå å innskrenke taletiden. Dette gjelder innskrenkning i forhold til hovedregelen i § 36 første ledd. § 37 tredje ledd bestemmer at ti medlemmer av forsamlingen kan foreslå å innskrenke taletiden. For sammenhengens skyld foreslås det vesentlige av innholdet i § 37 tredje ledd flyttet til § 36 annet ledd, hvor det også foreslås fastsatt unntaksfritt at innskrenket taletid ikke kan settes under tre minutter. Bestemmelsen i § 37 tredje ledd om at slike forslag ikke må debatteres, foreslås opphevet som overflødig. For øvrig bemerkes at vedtak som medfører innskrenkning av taletiden i forhold til hovedregelen i

§ 36 første ledd, oftest blir gjort med hjemmel i § 35 annet ledd.

I § 36 annet ledd er det nå også regler om at visse talere kan unntas fra et vedtak om begrensning av taletiden, nemlig ordførere, ledere i partigruppene, lederen for den komité hvis sak er under behandling, og statsråder. Presidentskapet foreslår at komitélederen strykes fra denne bestemmelsen, idet det ikke ser tilstrekkelig grunn til å opprettholde en særstilling for komitélederen på dette området. Uttrykket "statsråder" foreslås erstattet av "medlemmer av regjeringen".

Til § 37: § 37 tredje ledd foreslås opphevet og innholdet flyttet til § 36 annet ledd, jf. merknadene under § 36.

Til § 37 a: Første ledd bestemmer at ved hvert møtes avslutning skal presidenten gi representantene anledning til å påpeke eventuelle feil ved saksbehandlingen. Annet ledd bestemmer at med presidentens samtykke kan det også stilles spørsmål til Presidentskapet eller regjeringens medlemmer eller for øvrig bringes fram saker som det av spesielle grunner er ønskelig å ta opp straks og som ikke hensiktsmessig kan reises på annen måte. Representanter som ønsker å gjøre dette, skal gi presidenten underretning i god tid før møtets slutt.

Det er mulig å forstå annet ledd slik at i tillegg til å stille spørsmål til Presidentskapet eller regjeringens medlemmer, kan det bringes fram andre saker som det av spesielle grunner er ønskelig å ta opp straks osv., og at vilkårene om at det av spesielle grunner må være ønskelig å ta opp saken straks, osv., ikke gjelder for spørsmål til Presidentskapet eller regjeringens medlemmer. Disse mulige forståelsene er i strid med det som har vært meningen med bestemmelsen og med praktiseringen av den. Ordlyden foreslås endret for å klargjøre den på de omtalte punkter. I tillegg foreslås en tilføyelse for å presisere at spørsmål som er omhandlet i annet ledd, bare kan fremsettes ved et møtes avslutning.

Etter at svaret er gitt, har vanlig praksis vært at en representant fra hver av de andre partigruppene har fått ordet, og at spørteren og den som har svart, har fått ordet på nytt til slutt. Det foreslås tilføyelser i bestemmelsen om dette. Videre foreslås tilføyd regler om taletiden, som foreslås begrenset til fem minutter i første innlegg av spørteren og svareren og for øvrig til tre minutter.

Til § 43: Hovedregelen i § 43 første ledd er at alle saker som blir behandlet i et møte, tas opp til avstemning ved slutten av møtet. Unntak fra dette krever at tinget for det enkelte møte vedtar at en eller flere

saker skal tas opp til avstemning på et tidligere tidspunkt.

Det er forutsatt at lovsaker og andre saker skal kunne behandles i samme stortingsmøte etter 1. oktober 2009. *Presidentskapet* foreslår at innholdet i § 43 første ledd blir opprettholdt, det vil si at det som hovedregel blir votering ved slutten av møtet også når det i møtet har vært behandlet både lovsaker og andre saker.

Til § 45: Regelen om at presidentens stemme gjør utslaget ved stemmelikhet, foreslås endret, se merknader foran under avsnitt 2.2 "Presidentene og *Presidentskapet*".

Overskriften til *åttende kapittel* foreslås forandret fra "Om tingenes forretninger etter Grunnloven § 75" til "Stortingets oppgaver etter Grunnloven § 75".

Til § 48: Paragrafen bestemmer nå: "De saker som er nevnt i Grunnloven § 75, skal legges fram og avgjøres i det samlede Storting, med følgende unntak": 1) Saker om formelle lover, og 2) Stortingets rettigheter ifølge § 75 f og h (å la seg forelegge statsrådets protokoller m.v. og kunne fordre enhver til å møte for seg i statsaker), som kan utøves både av det samlede storting og av Odelstinget. Etter grunnlovsendringen følger det av Grunnloven at Stortinget bare kan gjøre vedtak i det samlede storting. De to unntakene i FO § 48 kan ikke opprettholdes, og det vil være overflødig å bestemme i FO det samme som følger av Grunnloven. Derfor foreslås hele § 48 opphevet. Om et vedtak skal gjøres i form av lov eller stortingsvedtak, jf. avsnitt 2.3 ovenfor, må avgjøres ut fra Grunnlovens bestemmelser og sedvanerett/praksis.

Til § 51: Paragrafen gjelder spørsmål til *Presidentskapet* om "arbeidet i Stortinget og/eller vedtak av *Presidentskapet*". Bokstav a beskriver en prosedyre hvor bare spørren og det medlem av *Presidentskapet* som svarer, kan få ordet. Etter bokstav b kan også andre få ordet, men ordlyden synes å innebære at dette bare kan skje dersom behandlingen foregår for lukkede dører. Slik har bestemmelsen imidlertid ikke vært praktisert. I de tilfelle det føles behov for at flere skal kunne delta i debatten, har Stortinget besluttet – når spørsmålet tas opp – at behandlingen skal skje etter bokstav b, selv om den ikke skal foregå for lukkede dører. Vilåret i bokstav b om at spørsmålet skal gjelde "interne stortingsanliggender", har ikke vært forstått annerledes enn vilåret i bokstav a om "arbeidet i Stortinget og/eller vedtak av *Presidentskapet*".

Presidentskapet foreslår at ordlyden i § 51 bokstav b bringes i samsvar med den omtalte praksis.

Det foreslås at andre representanter i tilfelle kan få ordet etter første innlegg av medlemmet av *Presidentskapet*, og at spørren og presidenten dessuten kan få ordet til slutt. Den totale tidsbegrensningen på en halv time, foreslås opphevet. Bestemmelsen om at *Presidentskapet* kan foreslå behandling for lukkede dører, foreslås opphevet som unødvendig, under henvisning til de generelle reglene i § 61 om forhandlinger for lukkede dører. I bokstav a heter det at spørren og det medlem av *Presidentskapet* som svarer, har rett til å ha ordet en gang hver til "korte innlegg" etter svaret. I samsvar med praksis foreslår *Presidentskapet* presisert at disse innleggene kan vare inntil tre minutter.

Tiende kapittel (§ 54) gjelder behandlingen av lovforslag i samlet Storting, men bygger på de regler i Grunnloven § 76 som er vedtatt opphevet. Som omtalt i innledningen foran, foreslår *Presidentskapet* ingen regler for å presisere innholdet av de nye grunnlovsbestemmelsene om lovbehandlingen. Derfor må paragrafen og kapitlet oppheves. Som følge av dette blir ellefte og tolvte kapittel nye tiende og ellefte kapittel.

Til §§ 55 og 56: Som omtalt i merknadene under § 7, foreslås innholdet i § 7 overført til § 55, for å samle reglene om Stortingets protokoller og føring av dem. I nytt annet punktum i § 55 foreslås derfor bestemt: "Sekretæren fører forhandlingsprotokollen, som underskrives av presidenten og sekretæren". Uttrykket "sekretæren" forutsettes her å bety det samme som det nå gjør i praksis i Stortinget, se merknadene under § 7.

I § 55 heter det at vedkommende president skal autorisere forhandlingsprotokoller og ekstraktprotokoller for Stortinget og avdelingene. I § 56 første ledd er det detaljerte regler om innholdet i forhandlingsprotokollen. Det kan ikke sees å være grunn til at FO skal ha detaljerte regler om protokolleringen, f.eks. om "ekstraktprotokoll". Første ledd i § 56 foreslås derfor opphevet.

Til § 58: Paragrafen bestemmer nå at alle ekspedisjoner skal underskrives av presidenten og sekretæren, og at lovvedtak som sendes Kongen til sanksjon, skal underskrives av presidentene og sekretærene i begge ting. "Ekspedisjoner" betyr her skriftlige underretninger om stortingsvedtak, jf. § 57. Foruten at disse skrivene underskrives av president og valgt sekretær, blir de parafert av en tjenestemann i Stortingets administrasjon. Som omtalt ovenfor under § 7, blir møteprotokollene i Stortinget og Odelstinget nå – med få unntak – ikke ført av en valgt sekretær. For å sikre korrekt innhold i underretningene og opprettholde det høytidelige preget som disse skrivene bør

ha, vil det etter Presidentskapets oppfatning være tilstrekkelig at de underskrives av presidenten og paraferes av en tjenestemann. Det foreslås derfor at paragrafen blir endret slik at underskrift av valgt sekretær bortfaller, bortsett fra underretning om grunnlovsvedtak.

Til § 59: Bestemmelsen om at komiteenes protokoller skal leveres til Stortingets arkiv, foreslås overført til § 16 femte ledd, som har regler om føring av komitéprotokoll.

Til § 60: Her er fastsatt at representantene har taushetsplikt om det som de under utøvelsen av stortingsvervet får kjennskap til om bl.a. "informasjon som er gradert i henhold til Sikkerhetsinstruksen/lov om forebyggende sikkerhetstjeneste eller Beskyttelsesinstruksen". Lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste inneholder nå bestemmelsene om sikkerhetsgradering. Henvisningen til sikkerhetsinstruksen foreslås derfor opphevet.

Til § 60 a: Paragrafen viser til "Reglement om register for stortingsrepresentantenes økonomiske interesser". Den korrekte tittelen er "Reglement om register for stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser", og henvisningen foreslås rettet.

3. ENDRINGER I REGLEMENT FOR ÅPNE KONTROLLHØRINGER

Endringene er rent redaksjonelle og følger av endringer av paragrafnummereringen i FO.

4. ENDRINGER I BESTEMMELSENE OM STORTINGSREPRESENTANTENES GODTGJØRELSE

Stortinget vedtok 18. desember 2003, jf. Innst. S. nr. 91 (2003–2004), at Stortingets visepresident tilkommer en tilleggs godtgjørelse på 14 prosent av den årlige godtgjørelsen som alle representanter får, og at Lagtingets og Odelstingets president og visepresident samt lederne for Stortingets fagkomiteer tilkommer en tilleggs godtgjørelse på 7 prosent av samme beløp. Reglene om dette er tatt inn i § 2 i Bestemmelser om stortingsrepresentantenes godtgjørelse mv. Stortingets visepresident leder stortingsmøtene annenhver måned og er Presidentskapets nestleder.

Bestemmelsen om tilleggs godtgjørelser må endres som følge av endringene i Grunnloven og FO. I henhold til de nye reglene som foreslås i FO, skal første visepresident være Presidentskapets nestleder og skal fungere som midlertidig stortingspresident når Stortingets president ikke kan utøve vervet på

grunn av forfall. Dessuten kan Stortingets president overlate ledelsen av stortingsmøtene til en visepresident. Under henvisning til dette finner Presidentskapet at første visepresident bør få en høyere tilleggs godtgjørelse enn de andre visepresidentene. Presidentskapet foreslår at tilleggs godtgjørelse på 14 prosent gis til Stortingets første visepresident og at tilleggs godtgjørelse på 7 prosent gis til de øvrige fire visepresidentene, foruten til komitélederne.

5. PRESIDENTSKAPETS TILRÅDING

Presidentskapet viser til ovenstående og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I Stortingets forretningsorden gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd første og annet punktum skal lyde:

Når Stortinget etter nye valg trer sammen, overtar etter anmodning presidenten i forrige *storting midlertidig* presidentstillingen. *Er vedkommende ikke* til stede, overtas etter anmodning presidentstillingen midlertidig av – i prioritert rekkefølge – 1) *Den av det forrige stortings visepresidenter som rangerte høyest*, 2) *Den av de tilstedeværende representanter som lengst har vært medlem av Stortinget.*

§ 1 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Deretter erklærer presidenten Stortinget for lovlig konstituert og gir melding til Kongen om dette.

Når de følgende storting i samme valgperiode trer sammen, følges de samme regler som er foreskrevet for det første storting i valgperioden, bortsett fra det som er nevnt i denne paragrafs første *ledd om fullmaktene.*

§ 2 skal lyde:

I stortingssalen tar medlemmene plass etter den alfabetiske rekkefølge av *valgdistriktene.*

§ 3 oppheves.

§ 4 skal lyde:

Ved begynnelsen av nytt storting velger *Stortinget president, første visepresident, annen visepresident, tredje visepresident, fjerde visepresident, femte visepresident, sekretær og visesekretær.*

Ved det første valg i valgperioden av Stortingets president og visepresidenter foregår avstemningene ved sedler uten underskrift. Ved senere valg i samme

valgperiode gjelder reglene i § 44 første ledd bokstav d første og annet punktum.

Ved valg av presidenter og sekretærer kreves vanlig flertall, dvs. over halvparten av de avgitte stemmer. Oppnår ingen av kandidatene slikt flertall ved første valg eller ved fritt omvalg, foretas bundet omvalg mellom de to kandidater som har fått det største stemmetall, jf. § 45 bokstav b.

Dersom minst en femtedel av Stortingets medlemmer sender skriftlig krav til presidenten om nytt valg av Stortingets president eller en visepresident, skal Stortinget foreta slikt valg.

§ 5 skal lyde:

Stortingets president og fem visepresidenter danner Presidentskapet. Stortingets president er Presidentskapets leder. Første visepresident er nestleder. Presidentskapet er beslutningsdyktig når minst tre av medlemmene er til stede. På vegne av Presidentskapet leder stortingspresidenten arbeidet i Stortinget. Når Stortinget ikke er samlet, kan stortingspresidenten treffe nødvendige avgjørelser som tilligger Presidentskapet.

Kan Stortingets president ikke utøve vervet på grunn av forfall, fungerer første visepresident som midlertidig stortingspresident. Får stortingspresidenten eller en av visepresidentene langvarig forfall, kan Stortinget velge midlertidig president for den tid fraværet varer.

Det kan velges midlertidig sekretær i stedet for en sekretær som får langvarig forfall.

§ 6 skal lyde:

Stortingets president leder Stortingets møter. Stortingspresidenten kan overlate møteledelsen til en visepresident eller en midlertidig president som er valgt etter § 5 annet ledd eller en settepresident som Stortinget har valgt for en kortere tid. Visepresident, midlertidig president og settepresident har som møteleder den samme myndighet som stortingspresidenten.

Visesekretæren kan fungere som midlertidig sekretær.

§ 7 skal lyde:

Den president som leder møtet, kan ikke samtidig delta i debatten om en sak. En som har deltatt i debatten om en sak, kan ikke lede møtet under den videre debatt om saken.

§ 10 fram til kolon skal lyde:

Samtlige stortingsrepresentanter unntatt Stortingets president fordeles på disse fagkomiteene:

I § 13 fjerde ledd skal "Stortingets visepresident" endres til "Stortingets første visepresident".

I § 14 første ledd skal "eller avdelingene" utgå. Fjerde ledd oppheves.

I § 15 første ledd første punktum skal "eller vedkommende avdeling" utgå. Annet ledd skal lyde:

Saker som allerede er oversendt, kan fordeles på nytt ved beslutning av Presidentskapet.

I § 16 fjerde ledd skal "eller avdelingene" utgå. Femte ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Når hvert Storting har endt sine forhandlinger, leveres komiteenes protokoller med tilhørende dokumenter til Stortingets arkiv.

§ 16 nytt sjette ledd skal lyde:

Graderte dokumenter bringes til komitémedlemmenes kunnskap på komitérommet. Dokumenter gradert høyere enn Begrenset eller Fortrolig kan ikke tas med ut av komitérommet. Dokumenter gradert Begrenset eller Fortrolig kan medbringes ut av komitérommet dersom komiteen vedtar det. Gradert dokument som tas med ut av komitérommet, må oppbevares slik at det ikke er tilgjengelig for uvedkommende.

Nåværende § 17 blir § 19.

Nåværende § 18 blir § 20. I første ledd skal "vedkommende ting" endres til "Stortinget".

Nytt sjette ledd skal lyde:

En innstilling kan inneholde utkast til lovvedtak i tilråding eller forslag bare når et lovforslag er grunnlag for innstillingen. En innstilling kan ikke inneholde både utkast til lovvedtak og utkast til stortingsvedtak i tilråding eller forslag, bortsett fra at en innstilling både kan inneholde utkast til lovvedtak og utkast til stortingsvedtak om anmodning til regjeringen. "Stortingsvedtak" er alle vedtak som ikke er lovvedtak.

Nåværende sjette ledd blir nytt sjuende ledd.

Nåværende § 19 blir § 21. I annet ledd skal "(Budsjett-innst. S. I)" utgå. I syvende ledd skal "(Budsjett-innst. S. II)" utgå.

Nåværende § 20 blir § 17. I tredje ledd skal "eller avdelingene" utgå. I femte ledd skal "og Odelstinget" utgå. I sjette ledd skal annet punktum utgå, og nåværende tredje punktum blir nytt annet punktum.

Nåværende § 21 blir § 18.

I første ledd skal nytt fjerde punktum lyde:

For kontroll- og konstitusjonskomiteen gjelder § 12.

Første ledd nåværende fjerde punktum blir nytt femte punktum. I sjette ledd skal "eller avdelingene" utgå. I syvende ledd skal "i plenum" utgå.

I § 22 tredje ledd skal henvisningen til § 19 endres til å gjelde § 21. I fjerde ledd skal "Stortinget/Odelstinget" endres til "Stortinget".

Overskriften til fjerde kapittel skal lyde: "Om hvorledes *Stortinget blir sammenkalt og satt*".

I § 24 første og annet ledd skal "og avdelingene" utgå.

§ 25 skal lyde:

Møter i Stortinget holdes i regelen på hverdager mellom kl. 10 og 16, lørdager mellom kl. 10 og 13. Dersom arbeidsmengden krever det, kan Presidencskapet beslutte at det etter vanlig kunngjøring skal holdes møter også mellom kl. 18 og 22. Med Stortingets samtykke kan møtene vare ut over denne tid.

§ 26 tredje ledd skal lyde:

I Stortingets møter blir sakene som regel tatt opp etter den dagsorden som presidenten har lagt fram.

I § 28 annet og tredje ledd skal "vedkommende ting" endres til "Stortinget", og "tingets" skal endres til "Stortingets". I femte ledd skal "det ting saken hører under" endres til "Stortinget".

I § 29 annet ledd skal "vedkommende ting" endres til "Stortinget".

§ 30 første ledd skal lyde:

Forslag som er omhandlet og utformet i komitéinnstillingen, tas opp til avgjørelse sammen med innstillingen når forslagsstilleren krever det. Det samme gjelder andre forslag vedkommende samme sak når de er forhåndsvarslet ved innlevering til presidenten gjennom Stortingets administrasjon senest kl. 09.00 den dag saken skal behandles i *Stortinget*. *Om slike forslag gjelder for øvrig de samme regler som om forslag som utformes i innstillingen, jf. § 20 sjette ledd.* Forslag om at konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende eller forslag om å iverksette undersøkelser som nevnt i § 45 a, skal likevel sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen dersom forholdet ikke allerede har vært behandlet av eller forelagt for komi-

teen, jf. § 12 annet ledd nr. 9. I særskilte tilfelle kan *Stortinget* med to tredjedels flertall vedta å sette bestemmelsene i første og annet punktum ut av kraft.

§ 30 fjerde og femte ledd skal lyde:

Når det *under behandlingen av et lovforslag* blir fremmet et forslag som inneholder en anmodning til regjeringen, *føres anmodningsforslaget opp på dagsordenen som egen sak til behandling etter at Stortinget har avsluttet behandlingen av lovforslaget*. Det kan ikke fremsettes *andre* forslag under behandlingen av en slik sak.

Dersom et forslag vedrørende lovbehandling som fremsettes *ved annen behandling av et lovforslag*, ikke er forhåndsvarslet ved innlevering til presidenten gjennom Stortingets administrasjon senest kl. 09.00 den dag saken skal *behandles*, kan presidenten eller en femtedel av de medlemmer som er til stede, motsette seg avstemning over forslaget.

§ 31 skal lyde:

Forslag og søknader skal som regel fremmes skriftlig, men må ikke være undertegnet av mer enn 10 av *Stortingets* medlemmer. Lovforslag skal være satt opp i lovs form.

Dersom *Stortinget* ved *første behandling av et lovforslag* vedtar endringsforslag som ikke har vært komitébehandlet, skal komiteen som regel uttale seg om *vedtaket* før det behandles *på nytt i Stortinget*.

Representantforslag kan tas tilbake ved at forslagsstilleren melder dette skriftlig til Stortingets administrasjon og i tillegg muntlig til *Stortinget*. Grunnlovsforslag kan ikke tas tilbake etter at *Stortinget* har vedtatt at det skal trykkes og kunngjøres.

I § 32 skal "tinget" endres til "Stortinget".

§ 33 tredje ledd oppheves. Fjerde ledd blir nytt tredje ledd og skal lyde:

Kongelige proposisjoner til *Stortinget* som ikke er blitt ferdig behandlet av *Stortinget* i den valgperiode der de ble overbrakt i stortingsmøte, kan av Presidencskapet foreslås tatt under behandling i *den nye valgperioden, etter at uttalelse er innhentet fra regjeringen*. Tilsvarende gjelder kongelige meldinger til *Stortinget* som ikke er blitt ferdig behandlet av *Stortinget* i den valgperiode der de ble referert i stortingsmøte.

§ 33 nåværende femte, sjette og sjuende ledd blir nye fjerde, femte og sjette ledd. I det nye femte ledd skal "tinget" endres til "Stortinget".

§ 35 første ledd og fjerde til åttende ledd oppheves. Nåværende annet og tredje ledd blir nye første og annet ledd. Tredje ledd skal lyde:

Ingen taler må ha ordet mer enn to ganger under debatten om en sak, eller under hver del av debatten, dersom debatten er delt. Fra dette gjelder følgende unntak:

- a. *Begrensningen gjelder ikke for saksordførere og den statsråd saken hører under. I alminnelige politiske debatter gjelder begrensningen ikke for statsministeren og lederne i partigruppene,*
- b. *Presidenten kan gi adgang til en kort merknad,*
- c. *Presidenten kan tillate at en taler fra hver parti-gruppe får ordet mer enn to ganger,*
- d. *Etter forslag av presidenten kan Stortinget vedta å gjøre unntak fra hovedregelen.*

§ 36 skal lyde:

Taletiden må ikke overskride 30 minutter i første innlegg, ti minutter i annet innlegg og tre minutter i eventuelle følgende innlegg. En kort merknad er likevel begrenset til ett minutt. En muntlig redegjørelse av et medlem av regjeringen, jf. § 34 a, må ikke overskride en time. Etter forslag av presidenten kan Stortinget vedta lengre taletid.

Etter forslag av presidenten eller skriftlig forslag fra minst ti medlemmer av Stortinget kan Stortinget vedta kortere taletid, som ikke må settes under tre minutter. Etter forslag av presidenten kan det gjøres unntak for saksordførere, ledere i partigruppene og medlemmer av regjeringen.

I § 37 første ledd skal "tinget" endres til "Stortinget". Tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd, og i dette leddet skal "Et ting" endres til "Stortinget".

§ 37 a annet ledd skal lyde:

*Ved møtets avslutning kan det med presidentens samtykke også stilles spørsmål til Presidentskapet eller regjeringens medlemmer om saker som det av spesielle grunner er ønskelig å ta opp straks og som ikke hensiktsmessig kan reises på annen måte. Representanter som ønsker å gjøre dette, skal gi presidenten underretning i god tid før møtets slutt. Spør-
reren og den som svarer, har en taletid på inntil fem minutter. Etter svaret kan en representant fra hver av de andre partigruppene få ordet en gang i inntil tre minutter. Til slutt kan spøreren og den som har svart, få ordet en gang til i inntil tre minutter.*

§ 43 første ledd skal lyde:

Når de talere som har tegnet seg, har hatt ordet, erklærer presidenten debatten for avsluttet. Sakene

blir tatt opp til avstemning ved slutten av dagens møte, hvis ikke Stortinget vedtar at en eller flere saker skal tas opp til avstemning på et tidligere tidspunkt.

§ 44 første ledd bokstav c skal lyde:

Ved navneopprop. Finner presidenten at det må være unødvendig med navneopprop, men en representant setter fram krav om opprop, avgjør Stortinget voteringsmåten uten debatt ved avstemning etter bokstav a eller b. Oppropet begynner med det valg-distrikt og den representant hvis nummer er trukket ut ved loddtrekning på forhånd. Oppropet fortsetter etter representantenes rekkefølge.

I § 45 skal "tinget" og "vedkommende ting" endres til "Stortinget".

§ 45 bokstav a annet og nye tredje, fjerde og femte punktum skal lyde:

Viser avstemningen like mange stemmer for og imot, gjør møtelederens stemme utslaget når Stortingets president er møteleder. Er en annen president møteleder, gjør møtelederens stemme utslaget dersom avstemningen gjelder hvordan saken skal behandles i Stortinget. Gjelder avstemningen innholdet i saken, medfører stemmelikhet at gyldig vedtak ikke er truffet, og behandlingen av saken fortsetter i et senere møte. Blir det stemmelikhet også ved den nye avstemningen, gjør møtelederens stemme utslaget.

I § 47 skal "vedkommende ting" endres til "Stortinget".

Overskriften til åttende kapittel skal lyde: "Om Stortingets oppgaver etter Grunnloven § 75".

§ 48 oppheves.

I § 49 første ledd skal "eller Odelstinget" og "i vedkommende ting" utgå. I annet ledd skal "tinget" endres til "Stortinget", og "tingets vedtak" skal endres til "vedtaket".

I § 49 a første ledd skal "eller Odelstinget" og "i vedkommende ting" utgå.

I § 50 første ledd skal "eller dets avdelinger" utgå.

§ 51 bokstav a syvende punktum skal lyde:

Blir spørsmålet besvart, har spøreren og medlemmet av Presidentskapet rett til å få ordet ytterligere en gang hver til innlegg på inntil tre minutter.

§ 51 bokstav b skal lyde:

- b. *Ved innledningen av behandlingen av et spørsmål etter bokstav a kan forsamlingen vedta at også andre representanter enn den som har stilt spørsmålet, kan få ordet en gang, i inntil tre minutter, etter første innlegg av medlemmet av Presidentskapet. Til slutt kan spørteren og den som har svart, få ordet en gang til. For øvrig gjelder det som er bestemt i bokstav a.*

Tiende kapittel med § 54 oppheves.

Nåværende ellefte kapittel blir tiende kapittel. Overskriften til dette kapitlet skal lyde: "Om Stortingets protokoller og om ekspedisjon av sakene".

§ 55 skal lyde:

Presidenten autoriserer Stortingets forhandlingsprotokoll i to eksemplarer; det ene for saker som behandles for åpne dører, det andre for saker som behandles for lukkede dører. Sekretæren fører forhandlingsprotokollen, som underskrives av presidenten og sekretæren.

§ 56 første ledd oppheves. I annet ledd skal "vedkommende ting" endres til "Stortinget".

§ 58 skal lyde:

Presidenten underskriver lovvedtak som sendes Kongen til sanksjon og underretninger om andre vedtak. Vedtak om endring i eller tillegg til Grunnloven skal underskrives av Stortingets president og sekretær.

§ 59 skal lyde:

Når Stortinget har endt sine forhandlinger, skriver representantene under *forhandlingsprotokollen*. Deretter leveres *protokollen* med tilhørende dokumenter til Stortingets arkiv.

Nåværende tolvte kapittel blir ellefte kapittel.

I § 60 første ledd skal "eller avdelingene" utgå. I annet ledd skal "Sikkerhetsinstruksen/" utgå.

§ 60 a første punktum skal lyde:

Storingsrepresentantene skal registrere de verv og økonomiske interesser som fremgår av Reglement om register for stortingsrepresentantenes *verv og økonomiske interesser*, på den måte og under de vilkår som beskrevet i dette reglement.

I § 61 annet ledd skal "tingets" endres til "Stortingets". I femte ledd skal "vedkommende ting" endres til "Stortinget".

I § 63 skal "og presidentene i avdelingene, når det er møter der," utgå.

II

I Reglement for åpne kontrollhøringer, vedtatt av Stortinget 11. juni 2001, gjøres følgende endringer:

Henvisningene i § 1 første ledd, § 2 første ledd, § 4 første ledd og § 4 sjuende ledd til § 21 i Forretningsordenen endres til § 18 i Forretningsordenen.

III

I Bestemmelser om stortingsrepresentantenes godtgjørelse mv., fastsatt av Stortinget 10. november 1966, gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd skal lyde:

Stortingets *første* visepresident tilkommer en tilleggsgodtgjørelse på 14 prosent av den årlige godtgjørelsen etter § 1 bokstav a. *De øvrige visepresidentene* samt lederne for Stortingets fagkomiteer tilkommer en tilleggsgodtgjørelse på 7 prosent av den årlige godtgjørelsen etter § 1 bokstav a.

IV

Endringene under I, II og III trer i kraft 1. oktober 2009, bortsett fra endringene i Forretningsordenen § 1 første ledd, som trer i kraft 1. oktober 2010.

Overgangsregel til endringene i § 33 i Forretningsordenen:

Kongelige proposisjoner til Odelstinget som ikke er blitt ferdig behandlet av Odelsting og Lagting i valgperioden 2005-2009, bortfaller ved utgangen av valgperioden.

Oslo, i Stortingets presidentskap, den 4. juni 2009

Thorbjørn Jagland

Carl I. Hagen

Inge Lønning

Berit Brørby

Ola T. Lånke

Olav Gunnar Ballo

